אָסוּר, שכיון שהיו שניהם חמים בלעו זה מזה. נפל צוֹנֵן לְתוֹךְ צוֹנֵן, שהיו שני המאכלים צוננים, לִדְבָרֵי הַכֹּל מוּתָּר, שכששניהם צוננים אינם בולעים זה מזה. נפל חַם לְתוֹךְ צוֹנֵן, וְנפל צוֹנֵן לְתוֹךְ חַם, בזה נחלקו רב ושמואל. רַב אָמַר, עֵילָאָה נָבַר – מיד בנפילתם זה על זה, העליון גובר על התחתון, ואם היה העליון חם והתחתון קר, הוא מחמם את התחתון, ומעתה שניהם חמים ובולעים זה מזה, ואסור. ואם היה העליון צונן והתחתון חם, העליון מצנן את התחתון, ומעתה שניהם צוננים ואינם בולעים זה מזה, ומותר. וּשְׁמוּאֵל אָמַר, תַּתָּאָה נָבַר – התחתון גובר על העליון, וכשהעליון חם והתחתון קר, התחתון מקרר את העליון, ואינם בולעים זה מזה, ומותר, וכשהתחתון חם והעליון קר, התחתון מחמם את העליון, ובולעים הם זה מזה, ואסור.

הגמרא מקשה על שמואל ממשנתנו: תְּנַן, נָתַךְ מֵרוֹטְבוֹ של הפסח עַל הַחֶרֶס, וְחָזַר הרוטב אֵלָיו – אל הפסח, יִטּוֹל אֶת מְקוֹמוֹ – את המקום שבו חזר הרוטב אל הפסח. קָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ – סברו בתחילה בני הישיבה, שמשנתנו עוסקת בְּחֶרֶס צוֹנֵן, ומשום כך שאלו, בְּשְׁלָמָא – המשנה מובנת לְפִי דברי רַב, דְּאָמַר שבחם וצונן שנפלו זה על זה, עֵילָאָה נָבַר, שִׁמְשׁוּם הָכִי [–כך] הדין הוא שִׁיטּוֹל אֶת מְקוֹמוֹ, כיון דְּכשנטף הרוטב הרותח על החרס, אָזַל [–הלך] הרוֹטֶב וּמַרְתֵּח לֵיהּ לַחֶרֶס – וחימם את החרס, שהרי כשנוטף הרוטב על החרס, הרוטב הוא העליון, והעליון גובר, וְהָדַר – וחזר הַחֶרֶס וּמַרְתֵּח לֵיהּ לְרוֹטֶב – וחימם את הרוטב, וְכִי הָדַר רוֹטֶב אַפָּסַח – וכשחזר הרוטב ונבלע בפסח, אסר את הפסח, שהרי קָא מְפַוֵּי פֶּסַח מֵחֲמֵת חֲמִימוּתָא דְּחֶרֶס – נצלה הרוטב שהוא חלק מקרבן הפסח מחמימות החרס, וְרַחֲמָנָא אָמַר – והתורה אמרה (שמות יב ח) שיהיה הפסח נאכל כשהוא צָלִי אֵשׁ, ומשמע, שצריך שהפסח יצלה דווקא על ידי אש, וְלֹא צָלִי מֵחֲמַת דָּבָר אַחֵר, וכיון שהרוטב שהוא חלק מקרבן הפסח מחמימות החרס, והתורה אמרה שהוא אסור משום שנצלה על ידי חרס התנור, נבלע בפסח, אוסר הוא את הפסח. אֶלָּא לְשְׁמוּאֵל דְּאָמַר תַּתָּאָה נָבַר, הרי החֶרֶס שהוא התחתון, כֵּיוָן דְּצוֹנֵן הוּא, אַקּוֹרֵי מֵיקַר לֵיהּ לְרוֹטֶב – מצנן הוא את הרוטב שנטף עליו, ואין הרוטב מחמם אותו, וכיון שנשאר החרס צונן, אינו צולה את הרוטב, והרוטב מותר באכילה, ואינו אוסר את הפסח כשחוזר אליו, וְאַמַּאי – ומדוע אמרה המשנה שִׁיטּוֹל אֶת מְקוֹמוֹ, אלא מוכח כדברי רב, שהעליון גובר, וקשה לשמואל.

דוחה הגמרא: לא קשה על שמואל ממשנתנו, שיש לפרש את 'נטף מרוטבו על החרס', כְּדְאָמַר רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר שְׁמוּאֵל לגבי 'נטף מרוטבו על הסולת יקמוץ את מקומו', שמדובר בְּסוֹלֶת רוֹתַחַת, חָכָא נַמִּי – אף כאן, ב'נטף מרוטבו על החרס', יש לפרש שמדובר בְּחֶרֶס רוֹתֵחַ, שאז אף אם אומרים תתאה גבר, נצלה הרוטב על ידי החרס, ונאסר באכילה, וכשהוא חוזר ונבלע בפסח, הוא אוסרו.

הגמרא מביאה קושיא אחרת ממשנתנו על שמואל: תְּנַן, אם נָתַךְ מֵרוֹטְבוֹ של הפסח עַל הַסּוֹלֶת, יְקַמּוֹץ אֶת מְקוֹמוֹ – יטול בידו את הסולת מן המקום שנטף שם הרוטב. קָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ – סברו בני הישיבה בתחילה, שמשנתנו עוסקת בְּסוֹלֶת צוֹנֶנֶת, ומשום כך שאלו, בְּשְׁלָמָא – המשנה מובנת לְפִי דברי רַב, דְּאָמַר שבחם וצונן שנפלו זה על זה, עֵילָאָה נָבַר, שִׁמְשׁוּם הָכִי [–כך] הדין הוא שִׁיקְמוֹץ אֶת מְקוֹמוֹ, כיון דְּהרוטב הנוטף על הסולת, שהוא העליון, מַרְתֵּח לָהּ [–מחמם] לְסוֹלֶת דְּהַדַּר הוּדְרָנֵיהּ – אשר סביבותיו, וְהַדְרָא [–וחוזרת] הסוֹלֶת וּמַרְתְּחָא לֵיהּ לְרֵידֵיהּ – ומחממת את הרוטב, וְקָא מְפַוֵּי – ונצלה הרוֹטֶב מֵחֲמַת חֲמִימוּתָא דְּסוֹלֶת – חום הסולת, ונאסר באכילה, שהרי הוא חלק מקרבן הפסח, וְרַחֲמָנָא אָמַר – והתורה אמרה לגבי קרבן פסח (שמות יב ח) 'צָלִי אֵשׁ', ודרשו לעיל (עה.) שצריך שיהיה הפסח צלוי דווקא על ידי אש, וְלֹא צָלִי מֵחֲמַת דָּבָר אַחֵר, והרוטב נצלה מחום הסולת. וכיון שנאסר הרוטב באכילה, צריך להסיר את הסולת שנבלע בה מהרוטב. אֶלָּא לְשְׁמוּאֵל דְּאָמַר תַּתָּאָה נָבַר – שהתחתון גובר על העליון קשה, שהרי הסוֹלֶת היא התחתונה, וְכֵיוָן דְּצוֹנֶנֶת הִיא, גוברת היא על חום הרוטב שנטף עליה, וְאַקּוֹרֵי קָא מֵיקַר לֵיהּ – ומצננת אותו, ואם כן לָמָּה לִי יִקְמוֹץ אֶת מְקוֹמוֹ – מדוע צריך להסיר את הסולת שנטף עליה הרוטב, הרי אין הרוטב נצלה על ידי הסולת, ויכול להשלים את צליית הרוטב המעורב בסולת באש, ולאכול אותה בזמן אכילת הפסח (תְּמַנֵּי לֵיהּ בִּיטּוֹל אֶת מְקוֹמוֹ). ומאחר ששנינו במשנה שצריך לקמוץ את מקומו, על כרחך שהרוטב חימם את הסולת וחזר ונצלה ממנה, ומוכח כשיטת רב, שעילאה גבר. דוחה הגמרא: אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה אָמַר שְׁמוּאֵל, משנתנו עוסקת בְּסוֹלֶת רוֹתַחַת, ואם כן, אף אם תתאה גבר הרוטב נצלה על ידי חום הסולת, ונאסר באכילה.

הגמרא מביאה קושיא אחרת ממשנתנו על שמואל: תְּנַן, סָכוֹ לקרבן הפסח בְּשַׂמָּן שֶׁל תְּרוּמָה, אִם המנויים על הפסח הם חֲבוּרַת כֹּהֲנִים, שמותרים באכילת תרומה, יֹאכְלוּ, וְאִם המנויים הם חבורה שֶׁל יִשְׂרְאֵל, שאסורים באכילת תרומה, אִם בשר הפסח חַי הוּא, שעדיין לא נצלה, יְדִיחֵנּוּ במים מהשמן שעליו, ויאכלוהו בני החבורה, אבל אִם צָלִי הוּא – כבר נצלה, יְקַלּוֹף אֶת בשרו חֲתִיכוֹת שסכו בשמן, והשאר יאכל. שואלת הגמרא: בְּשְׁלָמָא – המשנה מובנת לְפִי דברי רַב דְּאָמַר עֵילָאָה נָבַר, אַמַּטְו לְהָכִי סַגִּי לֵיהּ בְּקִלִּיפָּה – שמשום כך די שיקלוף את בשרו החיצון של הפסח, ויהיה מותר לאוכלו, מִשּׁוּם דְּעֵילָאָה – שהשמן שהוא העליון צוֹנֵן הוּא, ומצנן את הבשר, ואין הבשר בולע מן השמן אלא מעט. אֶלָּא לְשְׁמוּאֵל דְּאָמַר תַּתָּאָה נָבַר, כֵּיוָן דְּבשר הפסח חַם הוּא, הוא מחמם את השמן שעליו, וּמְבַלַּע בָּלַע – ובולע הפסח מהשמן, ואם כן אַמַּאי סַגִּי לֵיהּ בְּקִלִּיפָּה – מדוע אמרה המשנה שדי בקליפת הבשר החיצון, נִיתְּסַר – הלא יש לאסור את הבשר לְגַמְרֵי. ומוכח כרב, שעילאה גבר, וקשה לשמואל. דוחה הגמרא: לא קשה לשמואל ממשנתנו, דִּשְׁאנֵי סִיכָּה דְּמַשָּׁהוּ בְּעַלְמָא הוּא דַּעֲבִידָא – ששונה הדין בבשר שבלע מהשמן שסכו עליו, כיון שהשמן שעליו מועט הוא, ובזה מודה שמואל שאינו אוסר יותר מכדי קליפה.

הגמרא מביאה ראיה לשמואל מברייתא: תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּשְׁמוּאֵל (תוספתא חולין פ"ח ה"ב), נתן מאכל חַם לְתוֹךְ מאכל חַם והיה אחד מהם של איסור, ואחד מהם של היתר, אָסוּר – נאסר מאכל ההיתר, וְכֵן הדין במאכל צוֹנֵן שֶׁנָּתַן אותו לְתוֹךְ מאכל חַם והיה אחד מהם של איסור, אָסוּר – נאסר מאכל ההיתר, שהתחתון החם מחמם את העליון, ובולעים זה מזה. אבל אם נתן מאכל חַם לְתוֹךְ צוֹנֵן, וְכן אם נתן צוֹנֵן לְתוֹךְ צוֹנֵן והיה אחד מהם של איסור, מֵדִיחַ את מאכל ההיתר במים כדי להסיר את האיסור שנדבק בו, ויכול לאוכלו, מפני שלא נבלע מהמאכל האסור במאכל המותר. וממה שאמרה הברייתא, שכשהתחתון חם, נאסר המאכל, וכשהתחתון צונן, לא נאסר המאכל, מוכח שסוברת היא כשיטת שמואל, שהתחתון גובר על העליון.

הגמרא שואלת על האמור בברייתא. שנינו בברייתא: נתן מאכל חַם לְתוֹךְ צוֹנֵן, מֵדִיחַ את מאכל ההיתר במים, ומותר לאוכלו. שואלת הגמרא: כֵּיוָן דְּהמאכל העליון חַם הוּא, אַדְּמֵיקַר לֵיהּ – עד שהתחתון מצננו, אִי אֶפְשָׁר דְּלֹא בָּלַע פּוּרְתָּא – לא יתכן שמאכל ההיתר אינו בולע מעט ממאכל האיסור, ואם כן, קְלִיפָּה מֵיקָא נִיבְעֵי – לכל הפחות יהיה צריך קליפה, ומדוע אמרה הברייתא שדי בהדחה. משיבה הגמרא: אֶלָּא, אֵימָא – תאמר ותגרוס בדברי הברייתא כך, אם נפל חַם לְתוֹךְ צוֹנֵן, קוֹלַף – מסיר כדי קליפה ממאכל ההיתר, ואם נפל צוֹנֵן לְתוֹךְ צוֹנֵן, מֵדִיחַ. ובאמת לא אמרה הברייתא 'מדיח', אלא בצונן לתוך צונן, אבל בחם לתוך צונן אכן הצריכה קליפה.

הגמרא מביאה ברייתא נוספת שנשנתה כשיטת שמואל: תַּנְיָא אִידָךְ – שנינו ברייתא אחרת, בָּשָׂר רוֹתֵחַ שֶׁנָּפַל לְתוֹךְ חָלָב רוֹתֵחַ, וְכֵן בשר צוֹנֵן שֶׁנָּפַל לְתוֹךְ חלב חַם, אָסוּר – נאסרו שניהם. בשר חַם שנפל לְתוֹךְ חלב צוֹנֵן, וְכן בשר צוֹנֵן שנפל לְתוֹךְ חלב צוֹנֵן, מֵדִיחַ את הבשר ומותר לאוכלו. וממה שאמרה הברייתא, שבשר צונן שנפל לתוך חלב חם, אסור, ובשר חם שנפל לתוך חלב צונן, אין צריך אלא הדחה, מוכח כשיטת שמואל, שהתחתון גובר על העליון.

הגמרא שואלת על האמור בברייתא. שנינו בברייתא: בשר חַם שנפל לְתוֹךְ חלב צוֹנֵן, מֵדִיחַ את הבשר ומותר. שואלת הגמרא: והרי הבשר העליון כֵּיוָן דְּחַם הוּא, אַדְּמֵיקַר לֵיהּ – עד שהחלב

המשך בעמוד לה

התחתון מצננו, **אִי אֶפְשָׁר דְּלֹא בָּלַע פּוּרְתָּא** – לא יתכן שלא בלע מעט מן החלב, ואם כן, **קְלִיפָּה מִיהָא נִיבְעֵי** – לכל הפחות יהיה צריך קליפה, ומדוע אמרה הברייתא שדי בהדחה. משיבה הגמרא: **אֲלָא, אִימָא** – תאמר ותגרוס בדברי הברייתא כך, אם נפל בשר **חַם לְתוֹךְ חלב צוֹנֵן, קוֹלֵף** – מסיר כדי קליפה מהבשר, ואם **צוֹנֵן לְתוֹךְ צוֹנֵן, מְדִיַּח**, ובאמת לא אמרה הברייתא מדיח, אלא בצונן לתוך צונן, אבל חם לתוך צונן, אכן צריך קליפה.

הגמרא מבארת אופן שבו אף כשנפל צונן לתוך צונן בולעים הם זה מזה: **אָמַר מַר** – הובא לעיל בברייתות, **שצוֹנֵן שנפל לְתוֹךְ צוֹנֵן, מְדִיַּח** את המאכל המותר או את הבשר שנפל בחלב, ומותר לאוכלו, שכיון שהעליון והתחתון שניהם צוננים, אינם בולעים זה מזה. **אָמַר רַב הוּנָא, לֹא שָׁנוּ** שצונן שנפל לתוך צונן די בהדחה, **אֶלָּא כְּשֶׁלֹּא מָלְחוּ** למאכל, **אֲבָל** אם **מָלְחוּ**, ונפלו האיסור וההיתר או הבשר והחלב זה לתוך זה, **אָסוּר** – נאסר ההיתר או הבשר והחלב, **דְּאָמַר שְׁמוּאֵל, מֶלַח חֲרֵי הוּא כְּרוֹתָחַ** – מאכל מלוח, אף כשהוא צונן דינו כרותח, שמאכל הנוגע בו דינו כמאכל שנגע במאכל רותח. ועוד הלכה אמר שמואל: **שְׁכָבוּשׁ** – מאכל שנשרה בחומץ, **חֲרֵי הוּא כְּמָבוּשָׁל**, שהשרייה בחומץ היא כבישול, ואם השרה חתיכה של היתר יחד עם חתיכה של איסור בתוך חומץ, או שהשרה דבר איסור בתוך חומץ, או שנתן בשר וחלב בחומץ, הרי זה כמו שנתבשלו זה עם זה, ונאסר ההיתר.

רבא מבאר מה נחשב 'מלוח': **אָמַר רָבָא, הָא** – הלכה זו **דְּאָמַר שְׁמוּאֵל, שֶׁמֶלַח חֲרֵי הוּא כְּרוֹתָחַ** (וכו'), **לֹא אָמַרַן** – לא נאמרה **אֶלָּא** בדבר **שֶׁלֹּא** – שאינו **נֶאֱכָל מֻחְמָת** רוב **מֶלַח**, שמלחו כל כך עד שנפגם קצת טעמו, ואין ראוי לאוכלו אלא לאחר שידיחנו במים, **אֲבָל** אם לא מלחו כל כך, והוא **נֶאֱכָל מֻחְמָת מֶלַח**, כלומר, שאין מליחותו מעכבת את אכילתו, **לֹא** אמר שמואל שדינו כרותח.

הגמרא מביאה מעשה שהורו בו הלכה כדברי שמואל: **הַהוּא בַּר גּוֹזְלָא דְּנָפַל לְכַדָּא דְּכַמְכָא** – מעשה אירע, ונפל בשר גוזל לתוך כד של כותח, שהוא מאכל מלוח שמעורב בו חלב, והיה הבשר צונן, ונשאלה השאלה האם יש לחשוש שבלע הבשר מטעם החלב שבכותח מפני שהכותח מלוח, ולאוסרו, או שאין לחשוש לכך. **שָׁרְיֵיא** – התירו **רַב חִינְּנָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא** ממקום הנקרא **פַּשְׁרוֹנְיָא** באכילה, **סבר** שאף שהכותח מלוח הוא, אין דינו כרותח. **אָמַר** על כך **רָבָא, מָאן חָכִים לְמִישְׁרָא מִילְּתָא כִּי הָא** – מי חכם להתיר דבר כזה, **אִי לָאו** – אם לא **רַב חִינְּנָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא מִפַּשְׁרוֹנְיָא, דְּגַבְרָא רַבָּה הוּא** – שאדם גדול הוא, וטעמו להתיר הוא, **דְּאָמַר לָךְ, כִּי אָמַר** [–כשאמר] **שְׁמוּאֵל מֶלַח חֲרֵי הוּא כְּרוֹתָחַ**, לא אמר כן אלא במליח **שֶׁאֵין נֶאֱכָל מֻחְמָת מִלְּחוֹ**, אבל **הָאי** – כותח זה, **נֶאֱכָל מֻחְמַת מֶלַח הוּא**, שהרי כך היא הדרך לאוכלו, ולכן אינו נחשב כרותח. מוסיפה הגמרא לפרש: **וְהָנֵי מִילֵּי** – ודברים אלו, שבשר שנפל לכותח, מותר, אינם אמורים אלא כשהבשר **חַי**, שאינו מבושל או צלוי, **אֲבָל** אם היה הבשר **צָלִי, בָּעֵי קְלִיפָּה** – צריך לקולפו סביב סביב, מפני שנבלע מטעם החלב בבשר עד כדי קליפה. **וְלֹא אָמַרַן** – ולא אמרו דין זה שצלי שנפל לכותח די בקליפה, **אֶלָּא דְּלֵית בֵּיהּ פִּילֵי** – כשאין בו בקעים, **אֲבָל אִית בֵּיהּ פִּילֵי** – אבל אם יש בו בקעים כולו **אָסוּר**, שעל ידי הבקעים מתפשט החלב בכולו. **וְאִי** הבשר שנפל לכותח נצלה כשהוא **מְתוּבָּל בְּתַבְלֵי** [–בתבלינים] **אָסוּר** כולו, מפני שהתבלינים המתבשלים עמו מרככים אותו, וכשהוא נופל לכותח, התבלינים שואבים את הכותח, ומבליעים אותו בכל הבשר.

הגמרא דנה אם ריח דבר האסור באכילה הנדבק במאכל אחר, אוסר את אותו המאכל באכילה: **אָמַר רַב,**

בְּשַׂר בהמה שְׁחוּטָה [כלומר, שאינה נבילה ומותרת באכילה] שָׁמֵן, שריחו נודף כשצולים אותו, שֶׁצָּלָאוּ בתנור אחד עִם בְּשַׂר נְבֵילָה חָחוּשׁ, שאין ריחו נודף, ולא נגעו זה בזה, אלא נצלו בשני שפודים שהיו רחוקים זה מזה, אָסוּר – נאסר בשר השחוטה. מבארת הגמרא: מַאי טַעֲמָא – מהו טעם האיסור, משום שהבשרים הנצלים יחד בתנור, מְפַטְּמֵי מֵהֲדֵדֵי – מתבשמים זה מריחו של זה, והריח הנודף משומן בשר השחוטה נבלע בבשר הנבילה ומבשמו, ועל ידי כך גם בשר הנבילה הכחוש ריחו נודף וחוזר ומבשם את בשר השחוטה], וריח דבר אסור, אוסר את המאכל של היתר שבו נבלע.

וְלוֹ אָמַר, אֲפִילּוּ בְּשַׂר שְׁחוּטָה חָחוּשׁ שֶׁצָּלָאוּ עִם בְּשַׂר נְבֵילָה שָׁמֵן, בשר השחוטה מוּתָּר, וכל שכן כשבשר השחוטה שמן ובשר הנבילה כחוש, שאין בשר השחוטה נאסר. מבארת הגמרא: מַאי טַעֲמָא, משום שמה שנבלע בבשר השחוטה מבשר הנבילה, רֵיחָא בְּעָלְמָא הוּא – ריח בלבד הוא, וְרֵיחָא לָאו מִילְּתָא הִיא – וריח אין בו ממשות כדי לאסור.

מביאה הגמרא מעשה: עֲבִיד לֵוִי עוּבְדָּא – הורה לוי הלכה למעשה כשיטתו, שריח אין בו כדי לאסור, בֵּי רֵישׁ גָּלוּתָא – בביתו של ריש הגולה, כששאלוהו מה הדין בְּגִדֵי וְדָבָר אַחֵר [–חזיר], שנצלו בתנור אחד, והתיר לוי את הגדי באכילה.

הגמרא מקשה על לוי מברייתא: מֵיתִיבִי – הקשו בני הישיבה על דברי לוי, שנינו בברייתא (תוספתא פ״ה ה״י), אֵין צוֹלִין שְׁנֵי פְּסָחִים [–קרבנות פסח] כְּאֶחָד – בתנור אחד, מִפְּנֵי הַתַּעֲרוֹבֶת. ומבררת הגמרא: מַאי – מה היא כוונת הברייתא, לָאו – האם לא לְתַעֲרוֹבֶת טְעָמִים, כלומר, ששני פסחים הנצלים בתנור אחד מתבשמים זה מריחו של זה, והרי זה כמו שבלעו זה מטעמו של זה, וכשיאכל הפסח נמצא שהריח הבלוע בו נאכל שלא למנוייו, וְאם כן ברייתא זו קַשְׁיָא לְלֵוִי, שאמר שריח אין בו ממשות לאסור, שלדבריו אין לאסור את שני הפסחים שנצלו בתנור אחד, שאין נחשב שנאכלים שלא למנוייהם.

מתרצת הגמרא: לָא – מה שאסרה הברייתא לצלות שני פסחים יחד, אין זה משום שמתבשמים זה מריחו של זה, אלא מִפְּנֵי תַּעֲרוֹבֶת גּוּפִין – שמא יתערבו הקרבנות זה בזה, ולא יבחינו בכך, ותיטול כל חבורה את הקרבן של חברתה, ונמצא שיאכלו הפסחים שלא למנוייהם.

הגמרא מחזקת את תירוצה ואומרת: הָכִי נַמִּי מְסָתַּבְּרָא – כך אף מסתבר, שהאיסור בברייתא הוא משום חשש תערובת הגופים, מַדְקָתָנֵי בַּסֵּיפָא – ממה ששנו בסוף אותה ברייתא, שדין זה שאין צולין שני פסחים יחד, הוא אֲפִילּוּ אם פסח אחד הוא גְּדִי וְהָאחר טָלֶה. ומבארת הגמרא את הראיה: אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא – הברייתא מובנת אם תאמר שהחשש הוא מִפְּנֵי תערובת גּוּפִין, דְּהַיְינוּ דְּקָתָנֵי – שמשום כך הוצרכה הברייתא לחדש שאֲפִילּוּ גְּדִי וְטָלֶה אין צולין כאחד, שאף ששונים הם זה מזה, יש חשש שלא יתנו דעתם להבחין ביניהם, ותיטול כל חבורה את קרבן חברתה. אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ שטעם האיסור הוא מִפְּנֵי תַּעֲרוֹבֶת טְעָמִים, קשה, מַה לִּי גְּדִי וְטָלֶה מַה לִּי גְּדִי וּגְדִי – איזה טעם יש לחלק לענין זה בין צליית גדי עם טלה, לצליית גדי עם גדי, ומהו חידוש הברייתא ש׳אפילו גדי וטלה׳ אסור.

אחרי שביארה הגמרא שמוכח מהברייתא כדברי לוי, מקשה היא מהברייתא על רב. מקשה הגמרא: אֶלָּא מַאי – מה לומדים מסוף הברייתא שאמרה שאף בשר גדי ובשר טלה אסור לצלותם יחד, שֶׁעַל כָּרְחָךְ ביאור הברייתא הוא שרק מִפְּנֵי תַּעֲרוֹבֶת גּוּפִין הוּא דְּאָסוּר לצלות שני פסחים יחד, אֲבָל תַּעֲרוֹבֶת טְעָמִים שָׁרֵי – אבל מפני תערובת טעמים, אין לאסור, אם כן לֵימָא תֵּיתְוֵי תְּיוּבְתֵּיהּ דְּרַב – האם נאמר שברייתא זו היא פירכא לרב, שסובר שריח יש בו כדי לאסור, שהרי לדעתו אף מפני תערובת טעמים יש לאסור.

מתרצת הגמרא: אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – כאן, בברייתא, במה מדובר, בְּגוֹן שֶׁצָּלָאוּ – שצלה את שני הפסחים בְּשָׁתֵּי קְדֵירוֹת נפרדות באותו תנור, שבאופן זה אינם מתבשמים זה מריחו של זה. וקודם שהשלימה הגמרא את ביאור הברייתא לתירוץ זה, מקשה היא: בְּשָׁתֵּי קְדֵירוֹת סָלְקָא דַּעְתָּךְ – וכי עולה על דעתך להעמיד את הברייתא שצלה את שני הפסחים בשתי קדירות, והלא אסור לצלות את הפסח בקדירה. מתרצת הגמרא: אֶלָּא אֵימָא – כך יש לומר תירוץ זה, שיש להעמיד את הברייתא, שצלו את שני הפסחים בְּעֵין שָׁתֵּי קְדֵירוֹת, שכל אחד מהפסחים נצלה בשפוד אחר, ותל גדול של גחלים או של אפר מפריד ביניהם. וְהָכִי קָאָמַר – וכך היא כוונת הברייתא, אֵין צוֹלִין שְׁנֵי פְּסָחִים כְּאֶחָד מִפְּנֵי תַּעֲרוֹבֶת, ומבארת הגמרא: מַאי – מה הכוונה בלשון ׳מפני התַּעֲרוֹבֶת׳, תַּעֲרוֹבֶת טְעָמִים – שיבלע ריחם של הפסחים, כל אחד בשל חברו, ונמצא שיאכל הפסח שלא למנוייו. ודין נוסף מבואר בברייתא: וַאֲפִילּוּ לצלות את הפסחים בְּעֵין שָׁתֵּי קְדֵירוֹת, דְּלֵיכָּא – שבאופן זה אין תַּעֲרוֹבֶת טְעָמִים, גם כן אָסוּר מִשּׁוּם חשש תַּעֲרוֹבֶת גּוּפִין, וַאֲפִילּוּ אם אחד מהם הוא גְּדִי וְהאחר טָלֶה יש חשש זה.

הגמרא מברר האם נחלקו תנאים אם ריח של איסור יש בו כדי לאסור: אָמַר רַב טָרֵי, כְּתַנָּאֵי – מחלוקת זו שנחלקו בה רב ולוי, אם ריח של איסור יש בו כדי לאסור, היא מחלוקת תנאים, שכך שנינו במשנה (תרומות פ״י מ״ג), חָרְזָה מן התנור פַּת חַמָּה, וּנְתָנָהּ עַל פִּי [–פתח] חָבִית יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה, רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר את הפת באכילה לישראל, כדין תרומה, מפני שנבלע בה ריח של תרומה, וְרַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר, וְרַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר בְּפת שֶׁל חִיטִּין וְאוֹסֵר בְּפת שֶׁל שְׂעוֹרִים, מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׂעוֹרִים שׁוֹאֲבוֹת את ריח היין, אבל של חיטים אינן שואבות את ריח היין. ומסיים רב מרי: מַאי לָאו – האם אין ללמוד מכאן שמחלוקת רב ולוי תַּנָּאֵי הִיא – מחלוקת תנאים היא, דְּמַר סָבַר – שרבי יהודה שמתיר את הפת סובר, רֵיחָא לָאו מִילְּתָא הִיא – שאין בריח של איסור כדי לאסור, וּמַר סָבַר – ורבי מאיר שאוסר את הפת סובר, רֵיחָא מִילְּתָא הִיא – שיש בריח של איסור כדי לאסור, וכן סובר רבי יוסי, אלא שהוא מחלק בין שעורים לחיטים, וסובר, שבפת של חיטים לא נבלע ריח היין בפת, ובפת של שעורים נבלע ריח היין בפת.

דוחה הגמרא את דברי רב מרי: אמנם לְדעת לֵוִי שאמר שריח של איסור אין בו כדי לאסור, וַדַּאי צריך לומר שהלכה זו תַּנָּאֵי הִיא – מחלוקת תנאים היא, שהרי רבי מאיר שאוסר את הפת, ורבי יוסי שאוסר פת של שעורים, ודאי סוברים שריח יש בו כדי לאסור, ולוי שאמר שריח אין בו כדי לאסור, ודאי לא אמר כן אלא לדעת רבי יהודה. אבל לְרַב הסובר שריח יש בו כדי לאסור, נֵימָא תַּנָּאֵי הִיא – האם צריכים לפרש שמחלוקת תנאים היא, ורב סובר כרבי מאיר וכרבי יוסי וחולק על רבי יהודה, הלא אָמַר לָךְ רַב – יכול רב לומר, דְּכוּלֵי עָלְמָא – שבין רבי מאיר ובין רבי יהודה ובין רבי יוסי אינם חולקים בדין זה, וכולם סוברים כמוהו, שֶׁריחָא מִילְּתָא הִיא, ומה שאמר רבי יהודה שהפת מותרת, אין זה משום שהוא סובר שריח אינו אוסר, אלא מפני שסובר שבפת חמה המונחת על פי חבית יין, לא נבלע ריח היין בפת כלל. לָאו אִיתְּמַר עֲלָהּ דְּהַהִיא – וכי לא נאמר על משנה זו, אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, בְּפַת חַמָּה וְחָבִית יין של תרומה פְּתוּחָה, והניח את הפת על פי החבית, לְדִבְרֵי הַכֹּל אָסוּר – נאסרה הפת, שבאופן זה ריח היין נבלע בפת, וכולם מודים שריח יש בו כדי לאסור. בְּפַת צוֹנֶנֶת וְחָבִית מְגוּפָּה [–סתומה], לְדִבְרֵי הַכֹּל מוּתָּר – הפת מותרת, שבאופן זה אין ריח היין נבלע בפת, וְלֹא נֶחְלְקוּ רבי מאיר רבי יהודה ורבי יוסי, אֶלָּא בְּפַת חַמָּה וְחָבִית חֲתוּמָה, או בְּפַת צוֹנֶנֶת וְחָבִית פְּתוּחָה, שרבי מאיר סובר, שגם באופנים אלו נבלע ריח היין בפת, ורבי יהודה סובר שאין נבלע ריח היין בפת, ורבי יוסי סובר שריח היין נבלע בפת שעורים אך לא בפת חיטים. וְהָא נַמִּי – ואף הלכה זו של בשר שחוטה שצלאו עם בשר נבילה, שרב אסר בה, בְּפַת חַמָּה וְחָבִית פְּתוּחָה דְּמֵיָא – דומה היא, ולכל השיטות נבלע ריח בשר הנבילה בבשר השחוטה, ואף רבי יהודה מודה שנאסר בשר השחוטה.

הגמרא מביאה הלכות נוספות בענין ריח מאכל אחד שנבלע במאכל אחר: תָּנֵי – שנה רַב בַּר חָנָא בְּרֵיהּ דְּרַב חִינְּנָא סָבָא, פַּת

המשך בעמוד סא

שֶׁאֲפָאָהּ עִם צָלְיוֹ [–בשר צלוי] בַּתַּנּוּר, בלי שנגעו זה בזה, אָסוּר לְאָכְלָהּ בְּכוּתָּאָה [–כותח, מאכל שמעורב בו חלב], משום שריח הבשר נבלע בפת, והרי זה כמו שנבלע טעמו של הבשר בפת.

מספרת הגמרא: הֶהָיא בִּינִיתָא דְּאִיטָּוְוא בְּהֲדֵי בִּישְׂרָא – אירע מעשה ונצלה דג יחד עם בשר בתנור אחד, בלי שנגעו זה בזה. אֲפָרָהּ רָבָא ממקום הנקרא פְּרָזִיקָיָא, לְמֵיכְלֵיהּ בְּכוּתָּאָה – לאכול את הדג בכותח, משום שריח הבשר נבלע בדג, והרי זה כמו שנבלע טעם הבשר בדג. מַר בַּר רַב אַשִׁי אָמַר, דג זה שנצלה יחד עם בשר, אֲפִילּוּ אכילתו בְּמִילְּאָה – במלח, בלי כותח, נַמִּי – גם כן אָסוּרָה, מְשׁוּם דְּדג שנבלע בו בשר, אכילתו קָשְׁיָא – עלולה לגרום לְרֵיחָא – לריח הפה, וּלְרֵבֶר אַחֵר – ולצרעת.

נאמר בתורה בפרשת פסח שני (במדבר ט י–יא) 'אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לָנֶפֶשׁ וגו' וְעָשָׂה פֶּסַח לה', בְּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם' וגו', ולמדנו שהטמא אינו מקריב את הפסח, אלא נדחה לפסח שני. אולם דרשו בגמרא (לעיל סה:) מתיבת 'איש', 'איש נדחה ואין ציבור נדחים', שאם רוב הקהל טמאים קרב הפסח בטומאה. וכן הדין בשאר קרבנות שקבוע להם זמן, שדוחים את הטומאה. במשנתנו יבואר שבקרבנות הבאים בטומאה חלוק דין פסח משאר קרבנות, ששאר הקרבנות אינם נאכלים בטומאה, אבל פסח אף נאכל בטומאה.

חֲמִשָּׁה דְּבָרִים – חמשה קרבנות ציבור, בָּאִין בְּטוּמְאָה – קרבים בטומאה, ויוצאים הציבור ידי חובתן, וְאוּלַי אֵינָן נֶאֱכָלִין בְּטוּמְאָה. ואלו הן, הָעוֹמֶר – מנחת העומר הבאה בששה עשר בניסן להתיר אכילה מהתבואה החדשה. וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם – מנחת שתי הלחם הבאה בחג השבועות להתיר הבאת מנחות למקדש מהתבואה החדשה. וְלֶחֶם הַפָּנִים – שתים עשרה חלות שהיו מסדרים על השולחן במקדש. וְזִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר – שני כבשי קרבן שלמים הקרבים בשבועות יחד עם שתי הלחם. וּשְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים – שעיר עזים הקרב בראש חודש. אלו הם הקרבנות הקרבים בטומאה, אך אינם נאכלים בטומאה, אבל קרבן הַפֶּסַח שֶׁבָּא בְּטוּמְאָה, כגון שהיו רוב הקהל טמאים, נֶאֱכָל בְּטוּמְאָה, והטעם שחלוק משאר הקרבנות, משום שֶׁלֹּא בָּא ציווי התורה על קרבן הפסח מִתְּחִילָּתוֹ, אֶלָּא לַאֲכִילָה – אלא כדי שיאכלוהו, שכן נאמר בו (שמות יב ד) 'אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ תָּכֹסּוּ עַל הַשֶּׂה', ואם כן כשהתירה התורה להקריבו בטומאה ודאי התירה אף את אכילתו בטומאה.

גמרא

שנינו במשנתנו, חמשה דברים באין בטומאה, הגמרא דנה איזה קרבן ממעטת המשנה במנין 'חמשה'. מבררת הגמרא: חֲמִשָּׁה – כלומר, מנין הקרבנות שנקט התנא, לְמַעוּטֵי מַאי – מהו הקרבן שאינו בא בטומאה שהתכוין התנא למעטו במנין זה. משיבה הגמרא: לְמַעוּטֵי חֲגִינַת חֲמִשָּׁה עָשָׂר – קרבן חגיגה הקרב בחמשה עשר בניסן, שאינו קרב בטומאה, דְּסָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא – שהיה עולה בדעתך לומר, שמִּכְיָון דְּקרבן חגיגה קָרְבַּן צִיבּוּר הוּא, וְקָבִיעָא לֵיהּ מוֹעֵד – וקבוע לו זמן להקרבתו בימי החג, תִּדְחֵי טוּמְאָה – תדחה טומאה מפניו ויקרב אף בטומאה, קָא מַשְׁמַע לָן – משמיענו התנא שאין הדבר כן, אלא אינו דוחה את הטומאה. והטעם הוא, שהרי כֵּיוָן דְּאִית לֵיהּ תַּשְׁלוּמִין כָּל שֶׁבָּעֶה – שאם לא הביאו ביום טוב הראשון יכול להשלים ולהביאו כל ימות הפסח, לכך לֹא דָּחֲיָא שַׁבָּת כשחל יום טוב הראשון בשבת, אלא מקריבים אותו בשאר ימות החג, וּמְדַשַּׁבָּת לֹא דָּחֲיָא – וכשם שאינה דוחה את השבת, כך לֹא דָּחֲיָא טוּמְאָה.

שואלת הגמרא: וְנִיתְנֵי נַמִּי – וישנה התנא במשנה גם את שְׂעִירֵי הָרַגָלִים – שעירי חטאת הקרבים בשלושת הרגלים, שבאים בטומאה ואינם נאכלים בטומאה, כשאר קרבנות שקבוע להם זמן. משיבה הגמרא: הָא תָּנָא לֵיהּ – התנא כבר שנה דין וְזִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר, שהם קרבנות מבעלי חיים שנזרק דמם על המזבח, והשמיענו באלו שאינם נאכלים בטומאה והוא הדין לשאר הקרבנות מבעלי חיים הדומים להם.

מקשה הגמרא: אִי הָכִי – אם אכן יש ללמוד את כל הקרבנות שהם בעלי חיים מזבחי שלמי צבור, שְׂעִירֵי רָאשֵׁי חֳדָשִׁים נַמִּי לֹא נִיתְנֵי – גם לא היה צריך התנא לשנות, דְּהָא תָּנָא – שהרי כבר שנה במשנה דין וְזִבְחֵי שַׁלְמֵי צִבּוּר.

מתרצת הגמרא: אָמְרֵי – אמרו בני הישיבה,